

KS. IGNACY DEC

WYDZIAŁ TEOLOGICZNY WE WROCŁAWIU PO DRUGIEJ WOJNIE ŚWIATOWEJ

WSTĘP

W tradycji nauki europejskiej, skupionej wokół uniwersytetów, szczególną pozycję odgrywały wydziały teologiczne. Zazwyczaj na ich bazie dochodziło do zakładania pierwszych średniowiecznych uniwersytetów. Także w okresie nowożytnym powstawały niektóre uniwersytety na fundamencie wydziału teologicznego. Tak właśnie było i w stolicy Dolnego Śląska. Uniwersytet Wrocławski, obchodzący w roku 2002 jubileusz 300-lecia swego istnienia, wyrósł właśnie na bazie Wydziału Teologii, jako że założona w 1702 roku Akademia Leopoldyńska, która dała początek Uniwersytetowi, była uczelnią dwuwydziałową, z wiodącym Wydziałem Teologii. Wydział ten przetrwał na Uniwersytecie do roku 1945. Po drugiej wojnie światowej na odrodzonym w nowych warunkach Uniwersytecie Wrocławskim nie reaktywowano Wydziału Teologii. Pomimo to teologia nie zniknęła jednak z Wrocławia.

W niniejszym szkicu podjęta jest próba przedstawienia sytuacji teologii akademickiej we Wrocławiu po drugiej wojnie światowej. Całość prezentacji będzie stanowić tryptyk. Główną jego częścią będzie krótka prezentacja Papieskiego Wydziału Teologicznego. Skrzydłami tryptyku będą: pierwszym – powojenne próby reaktywowania Wydziału Teologii na Uniwersytecie Wrocławskim, drugim – starania o włączenie Papieskiego Wydziału Teologicznego w strukturę Uniwersytetu Wrocławskiego.

1. POWOJENNE PRÓBY REAKTYWOWANIA WYDZIAŁU TEOLOGICZNEGO NA UNIWERSYTECIE WROCŁAWSKIM

Jak już wyżej wspomniano, Wydział Teologiczny funkcjonował w Uniwersytecie Wrocławskim od początku jego powstania, tj. od roku 1702 do roku 1945, a więc w sumie 243 lata. Sytuacja zmieniła się dopiero po drugiej wojnie światowej w związku z powrotem Ziemi Zachodnich i Północnych do Macierzy i przejęciem rządów w Polsce przez komunistów. Można powiedzieć, że wraz z upadkiem niemieckiego Uniwersytetu we Wrocławiu zakończyła się także (przynajmniej do chwili obecnej) historia teologii na tej uczelni. W nowej, powojennej rzeczywistości władze polskie nie wyraziły zgody na reaktywowanie Wydziału Teologii¹. Dekret Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej z 24 sierpnia 1945 r. o przekształceniu dawnego niemieckiego Uniwersytetu Wrocławskiego w polski Uniwersytet nie przewidywał utworzenia Wydziału Teologii. Kościół katolicki nigdy nie pogodził się z tym faktem. Dlatego od samego początku podjął usilne starania o reaktywowanie na Uniwersytecie Wydziału Teologii. Miał on powstać na bazie starego Wydziału Teologii Uniwersytetu Jana Kazimierza, który po ewakuacji ze Lwowa zatrzymał się chwilowo w Kalwarii Zebrzydowskiej. Staraniom o reaktywowanie Wydziału Teologii przewodził ks. dr Karol Milik, ówczesny administrator apostolski we Wrocławiu. 9 i 10 października 1945 wojewoda wrocławski Stanisław Piaskowski przedstawił prośbę władz kościelnych w sprawie Wydziału Teologii wiceminister oświaty Eugenii Krasowskiej. Uzyskał obietnicę poparcia. Sprawa projektu utworzenia Wydziału została podjęta na posiedzeniu Senatu Uniwersytetu 23 lutego 1946 r. Jednakże po burzliwej dyskusji nie podjęto jednoznacznej decyzji². W kilkanaście dni później, 11 marca, ks. infułat Karol Milik skierował pismo do ministra oświaty Czesława Wycecha, z usilną prośbą o reaktywowanie Wydziału Teologii. Prośbę umotywowował racjami historycznymi oraz faktem licznych zgłoszeń młodzieży polskiej, która chciała studiować we Wrocławiu teologię. Do pisma były dołączone rezolucje, podjęte w robotniczych podwrocławskich parafiach z ponad 800 imiennymi podpisami. Jednakże petycja ks. administratora apostolskiego pozostała bez odpowiedzi. W międzyczasie władze ministerialne dwukrotnie odrzuciły prośbę Rady Wydziału Prawa Uniwersytetu Wrocławskiego o utworzenie Katedry Prawa Kościelnego. Był to sygnał wrogiego stosunku władz

---

¹ Por. W. Wrzesiński, *Wokół Wydziału Teologii Uniwersytetu Wrocławskiego po II wojnie światowej*, w: *Kościół katolicki na Dolnym Śląsku w powojennym 50-leciu*, red. I. Dec i K. Matwijowski, Wrocław 1996, s. 147.

² Por. tamże, s. 149.

do propozycji wznowienia studiów teologicznych we Wrocławiu. Ponowne próby o utworzenie Wydziału Teologii kierowane były do władz ministerialnych, uniwersyteckich i do Sejmu Ustawodawczego w roku 1947. Senat Uniwersytetu odrzucił definitywnie wniosek złożony wówczas przez ks. Kazimierza Lagosza na posiedzeniu w dniu 21 maja 1947 roku, zaś ministerstwo udzieliło negatywnej odpowiedzi na złożoną petycję dopiero 16 lipca 1948 roku. Oświadczenie ministerstwa brzmiało następująco: „Wydziały teologii są zorganizowane na uniwersytetach w Krakowie, Warszawie i Lublinie. Poza tymi wydziałami akademickimi istnieje ponadto cały szereg seminariów duchownych. W tym stanie rzeczy Ministerstwo Oświaty nie widzi możliwości utworzenia nowego Wydziału Teologii na Uniwersytecie Wrocławskim”³

W międzyczasie, 8 października 1947, ks. infułat Karol Milik zdołał wznowić działalność Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławiu, z własnym studium teologii dla kandydatów do kapłaństwa. Jednakże władza kościelna nie zrezygnowała ze starań o Wydział Teologiczny. Gdy dialog z władzami świeckimi, zarówno ministerialnymi, jak i uniwersyteckimi, został zahamowany, władze kościelne podjęły starania o teologię akademicką w Kongregacji do spraw Seminariorów Duchownych i Uniwersytetów. Starania te podjął arcybiskup Bolesław Kominek, którego bardzo wydatnie w tym dziele wspierał sufragana wrocławski, bp Paweł Latusek, rektor Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławiu w latach 1958-1970. W wyniku tych zabiegów Kongregacja do spraw Seminariorów i Uniwersytetów w r. 1964 wyraziła zgodę na utworzenie w Arcybiskupim Seminarium Duchownym we Wrocławiu Akademickiego Studium Teologicznego z prawem nadawania stopnia bakalaureatu i licencjatu z teologii. Dnia 22 lutego 1968 r. ta sama Kongregacja uznała Akademickie Studium Teologiczne we Wrocławiu za kontynuację Wydziału Teologicznego, który do r. 1945 istniał i działał w obrębie *celeberrimae Universitatis Wratislaviensis*. Równocześnie wskazała na potrzebę kształcenia teologów świeckich. W deklaracji Kongregacji znalazły się m.in. następujące słowa: *Sedes igitur Apostolica agnoscit studia theologico-philosophica quae hodie in Theologico Studio Wratislaviensi fiunt dignitate academica pollere, utpote quae protrahant producantque ea quae in pristina Facultate fiebant tum ad cathedras tum ad examina tum ad scientificam investigationem philologico-historicam quod attinet. Academica ergo institutio et gradus qui nunc conferuntur in memorato Theologico Studio Seminarii Maioris Wratislaviensis, Instituta in eo vigentia tum pastoralis tum doctrinalis eruditionis, ecclesiasticis vel laicis destinata. nihil aliud sunt nisi prosecutio inslytae Facultatis Theologicae celeberrimae Universitatis Wratislaviensis*. Dokument Kongregacji nosi datę 22 lutego 1968 r.

³ W. Wrzesiński, *Wokół Wydziału Teologii...*, dz. cyt., s. 152.

Niniejsza decyzja Stolicy Apostolskiej, wydana po usilnych staraniach ówczesnego arcybiskupa Bolesława Kominka, jest świadectwem, że Kościół nigdy nie pogodził się z faktem jednostronnej i niesprawiedliwej likwidacji Wydziału Teologicznego we Wrocławiu. Dnia 13 listopada 1972 r. Kongregacja Wychowania Katolickiego wystosowała dekret nadający Wydziałowi Teologicznemu we Wrocławiu prawo nadawania stopnia doktora św. teologii. Dnia 2 czerwca 1974 r. Stolica Apostolska uczyniła kolejny gest wobec reaktywowanego Fakultetu, obdarzając go mianem Papieskiego Fakultetu Teologicznego. Odtąd jego pełna nazwa w wersji łacińskiej brzmiała: *Pontificia Facultas Theologica Wratislaviensis*.

2. PAPIESKI WYDZIAŁ TEOLOGICZNY WE WROCŁAWIU

a) Z historii PWT we Wrocławiu

Pierwsze lata funkcjonowania Wydziału Teologicznego poza Uniwersytetem były okresem budowania struktur uczelni. Fakultet był zmuszony korzystać z pomocy pracowników naukowych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Papieskiego Wydziału Teologicznego, a od roku 1981 Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie i Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. W roku 1971 funkcjonowały już na Wydziale – chociaż nie w pełnej obsadzie – cztery zespoły katedr: filozofii chrześcijańskiej (6 katedr), teologii pozytywnej (4 katedry), teologii systematycznej (7 katedr) i teologii praktycznej (7 katedr) – w sumie 24 katedry. Ważną okolicznością w pierwszym etapie działalności Wydziału było przybycie do Wrocławia z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego ks. prof. Józefa Majki. To właśnie on wraz z ks. prof. Janem Kruciną położył fundament pod organizację Fakultetu. Wkrótce został opracowany i zatwierdzony przez Stolicę Apostolską statut uczelni. W roku 1971, a więc w trzy lata po erygującym dekrete, Wydział rozpoczął przeprowadzać egzaminy magisterskie i licencjackie. Pierwszym powojennym magistrem Wydziału był ks. Stanisław Babicz. W roku 1974 Fakultet otrzymał miano Wydziału Papieskiego. Jego pełna nazwa brzmiała: *Pontificia Facultas Theologica Wratislaviensis*. 16 czerwca 1976 r. odbyła się na Wydziale pierwsza publiczna obrona rozprawy doktorskiej ks. Józefa Patera, której promotorem był bp prof. Wincenty Urban. W roku 1977, za wyraźną sugestią Stolicy Apostolskiej, wprowadzono na Wydziale stacjonarne studia teologii dla świeckich, z odrębnymi od alumnów wykładami.

W następnych latach Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu umacniał nadal swoją pozycję w gronie papieskich wydziałów teologicznych w Polsce. Nad właściwym jego rozwojem czuwał ks. rektor Józef Majka, który pozostawał w bliskim kontakcie z kard. Karolem Wojtyłą i współpracował z nim w ramach Komisji Episkopatu do spraw Nauki Katolickiej, a potem Rady Naukowej Episkopatu

Polski. W tym czasie Wydział nawiązał współpracę naukową z wyższymi seminariami duchownymi funkcjonującymi w Polsce południowo-zachodniej. W roku 1981 rzymska Kongregacja *pro Institutione Catholica* zatwierdziła umowę o współpracy między Papieskim Wydziałem Teologicznym we Wrocławiu i Wyższym Seminarium Diecezji Opolskiej w Nysie. Była ona kilkakrotnie przedłużana i trwała formalnie do roku 1994, tj. do chwili powstania w Opolu Uniwersytetu z Wydziałem Teologicznym. Podobną umowę o współpracy naukowej (*nexus scientificus*) zawarł Papieski Wydział Teologiczny z Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Gorzowskiej w Gościkowie-Paradyżu (1989 r.), z Wyższym Seminarium Księży Salwatorianów w Bagnie (1989 r.) oraz z Wyższym Seminarium Duchownym Ojców Franciszkanów w Kłodzku (1989 r.). Od roku 1989 w strukturę Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu wchodziła także filia w Gorzowie Wielkopolskim, w której kształciła się młodzież świecka. W tym czasie, to jest w latach osiemdziesiątych poprzedniego stulecia, Fakultet nawiązał bliższą współpracę z innymi fakultetami papieskimi, a także z uczelniami zagranicznym, zwłaszcza z Uniwersytetem Jana Gutenberga w Moguncji. Po wyborze metropolity krakowskiego, kardynała Karola Wojtyły na papieża i po powstaniu „Solidarności” Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu zyskał osobowość prawną, chociaż nie zawsze honorowano w instytucjach państwowych stopnie naukowe, które nadawał.

Dalsza stabilizacja Wydziału i przybieranie szat akademickich miało miejsce u kresu lat osiemdziesiątych. Owa promocja uczelni była w dużym stopniu wynikiem zmian społeczno-politycznych, jakie zaszły w tym czasie w naszym kraju (i w tej części Europy, w której jesteśmy) oraz była także owocem zabiegów ludzi Kościoła, którzy realizowali kierunek wytyczony przez kard. Karola Wojtyłę, jako przewodniczącego Komisji Episkopatu do spraw Nauki Katolickiej, a potem Rady Naukowej Episkopatu Polski (od r. 1973), który zabiegał o prężne ośrodki akademickiej teologii w głównych regionach naszego kraju. Na fali przeobrażeń ustrojowych, w wyniku odejścia od restrykcyjnej praktyki władzy totalitarnej, która przez dziesięciolecia poddawała naukę ideologii materialistycznej, 30 czerwca 1989 roku doszło w Polsce do podpisania historycznej, długo negocjowanej umowy między Rządem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej a Konferencją Episkopatu Polski w sprawie uregulowania statusu wyższych uczelni papieskich oraz trybu i zakresu uznawania przez państwo stopni i tytułów naukowych nadawanych przez te uczelnie. Umowę z ramienia rządu podpisał Minister Edukacji Narodowej, prof. dr hab. Jacek Fisiak, a w imieniu Konferencji Episkopatu Polski kard. Franciszek Macharski. Umowa zawierała 32 paragrafy. Była dużym osiągnięciem Kościoła w Polsce. W umowie tej znalazły się m.in. takie słowa: „Uczelnie papieskie, które zatrudniają pracowników naukowo-dydaktycznych w liczbie określonej państwowymi przepisami o nadawaniu stopni naukowych, posiadają uprawnienia do nadawania stopni naukowych doktora i doktora habilitowanego określonej dziedziny nauk lub

dyscypliny naukowej należącej do ich profilu naukowego. Określenia nadawanych stopni naukowych odpowiadają określeniom stopni naukowych ustalonym państwowymi przepisami o nadawaniu tych stopni [...] Posiadanie uprawnień, o których mowa w ust. 1, na wniosek Rady Naukowej Episkopatu, stwierdza Minister Edukacji Narodowej” (par. 15, ust. 1 i 2).

31 stycznia 1996 r. ukazało się Zarządzenie nr 3 Ministra Edukacji Narodowej stwierdzające, że Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu – od 30 września 1990 r. posiada uprawnienie do nadawania stopni naukowych doktora i doktora habilitowanego nauk teologicznych. Zarządzenie podpisał minister Ryszard Czarny.

Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu już nieco wcześniej spełniał owe ministerialne wymogi, dlatego mógł już w czerwcu 1990 roku przeprowadzić pierwszy przewód habilitacyjny ks. dr. Edwarda Góreckiego.

Bardzo istotnym czynnikiem sprzyjającym rozwojowi Wydziału był fakt odzyskania gmachu byłego Pałacu Arcybiskupów Wrocławskich, gdzie mieścił się przez wiele lat Instytut Niskich Temperatur. Fakultet uzyskał przez to pomieszczenia konieczne do prowadzenia dydaktyki dla młodzieży świeckiej.

Kolejnym ważnym dokumentem uzyskanym w tym czasie była Decyzja Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 lutego 2000 r. stwierdzająca spełnianie przez Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu warunków do prowadzenia studiów magisterskich na kierunku „teologia” oraz Obwieszczenie – w Monitorze Polskim nr 11 r. 2000 pod pozycją 240 – Przewodniczącego Centralnej Komisji do spraw Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych, w którym stwierdza się, że Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu ma prawo do nadawania stopnia naukowego doktora nauk teologicznych i doktora habilitowanego nauk teologicznych.

Trzeba też dodać, iż Papieski Fakultet Teologiczny we Wrocławiu został włączony w międzynarodowe uczelniane struktury organizacyjne. Został przyjęty do międzynarodowej organizacji zwanej COCTI (*Conference of Catholic Theological Institutions*), zrzeszającej ponad 100 członków z ponad 30 krajów świata. Także na terenie kraju umocnił swoją pozycję. Wyrazem tego było przyjęcie Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu 6 czerwca 2001 roku w poczet uczelni akademickich zrzeszonych w KRASP (Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich) oraz przyznanie „Certyfikatu Konferencji Rektorów Uniwersytetów Polskich, w uznaniu wysokiej jakości kształcenia, na wniosek Uniwersyteckiej Komisji Akredytacyjnej (uchwała z dnia 23 marca 2002 roku) kierunkowi „teologia” prowadzonemu przez Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu, czyli krótko: akredytacji uniwersyteckiej. Trzeba też nadmienić, że Rektor Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu należy do Kolegium Rektorów Uczelni Wrocławia i Opola i bierze udział w regularnych, comiesięcznych posiedzeniach tegoż gremium.

b) Aktualna struktura Wydziału

Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu przechodził w swojej ponad trzydziestoletniej historii rozmaite przeobrażenia strukturalne. Nie były to jednak zmiany istotne, ale dotyczyły raczej elementów drugorzędnych. Od wczesnych lat swego istnienia Wydział prowadzi 3 cykle studiów, wytyczone przez Konstytucję Apostolską *Sapientia Christiana*, a mianowicie:

a) Cykl I – *ad bacalauream* – studia magisterskie. Mają one dzisiaj dwa odgałęzienia: studia stacjonarne i studia zaoczne. Z kolei studia stacjonarne dzienne obejmują dwa cykle: sześćioletni dla kandydatów do kapłaństwa (teologia „A” – specjalizacja kapłańska) oraz pięcioletni dla osób świeckich i zakonnych (teologia „B” – specjalizacja katechetyczno-pastoralna). Studia magisterskie zaoczne są także dwojakiego rodzaju. Od roku akademickiego 1993/1994 funkcjonują na Wydziale trzyletnie studia magisterskie zaoczne – uzupełniające – na bazie kolegów teologicznych i katechetycznych oraz od roku akademickiego 2000/2001 – pięcioletnie studia zaoczne z programem analogicznym do studiów dziennych. Studia podstawowe magisterskie kończą się egzaminem *ex universa theologia* i egzaminem magisterskim, połączonym z obroną pracy magisterskiej.

b) Cykl II – *ad licentiam* – to studia do licencjatu kościelnego. Trwa on trzy lata i kończy się egzaminem licencjackim, połączonym z obroną pracy licencjackiej.

c) Cykl III – *ad lauream* – studia doktoranckie. Trwają one dwa lata i otwierają drogę do egzaminu z dyscypliny dodatkowej, dyscypliny kierunkowej, języka obcego i do publicznej obrony rozprawy doktorskiej, pozytywnie ocenionej przez dwóch recenzentów.

Aktualnie strukturę naukowo-dydaktyczną Papieskiego Wydziału Teologicznego tworzą cztery instytuty, w ramach których funkcjonuje 23 katedry: Instytut Historii Kościoła (cztery katedry), Instytut Teologii Systematycznej (dziesięć katedr), Instytut Teologii Praktycznej (pięć katedr) i Instytut Filozofii (cztery katedry), z których kształtuje się sieć wykładów kursorycznych na studium podstawowym (dla alumnów – teologia „A” oraz dla młodzieży świeckiej – teologia „B”) i monograficznych na studium licencjacko-doktoranckim.

Na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu funkcjonują następujące studia podyplomowe:

– Studia Dziennikarskie; Studia Nauk o Rodzinie; Studia Umiejętności Zarządzania;

– Studia Licencjacko-Doktoranckie; Studium Proboszczowskie; Studium Wikariuszowskie; Studium Społeczne Akcji Katolickiej (także dla słuchaczy bez dyplomu).

W chwili obecnej do Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu afiliowane są następujące wyższe seminaria duchowne: Wyższe Seminarium Duchow-

ne diecezji legnickiej w Legnicy, Wyższe Seminarium Księży Salwatorianów w Bagnie, Wyższe Seminarium Duchowne Ojców Franciszkanów we Wrocławiu. Afiliacje niniejsze są potwierdzone przez Kongregację Wychowania Katolickiego (ostatnie potwierdzenie miało miejsce w 1999 roku). Ponadto na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu studiują alumni ze Zgromadzenia Księży Kłaretynów i Ojców Sercanów. Alumni tych seminariów są studentami Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu i kończą swoją formację do kapłaństwa otrzymaniem tytułu magistra teologii. Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu posiada także filię teologii dla świeckich w Legnicy.

W związku z afiliacjami – dla pełniejszego obrazu – należy przypomnieć, że do roku 1994 do PWT we Wrocławiu było afiliowane Wyższe Seminarium Duchowne diecezji opolskiej w Nysie, które w tymże roku weszło w strukturę Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, zaś do roku 1999 r. do PWT we Wrocławiu było także afiliowane Wyższe Seminarium Duchowne diecezji zielonogórsko-gorzowskiej w Gościkowie-Paradyżu. PFT posiadał także do 1999 r. sekcję w Gorzowie Wielkopolskim (dla świeckich). Te ostatnie dwie instytucje z dniem 1 października 1999 r. Weszły w strukturę Wydziału Teologii Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu.

W roku akademickim 2001/2002 Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu zatrudnia (bez jednostek afiliowanych) 35 samodzielnych pracowników naukowych, w tym 23 na pierwszym etapie (12 profesorów tytularnych, 7 profesorów nadzwyczajnych bez tytułu naukowego oraz 4 doktorów habilitowanych), 45 doktorów, 3 starszych wykładowców, 4 asystentów i 6 lektorów – w sumie 93 pracowników naukowo-dydaktycznych oraz 15 pracowników administracyjnych. Liczba zaś studiujących w roku akademickim 2001/2002 – z jednostkami afiliowanymi – sięga cyfry 1950.

c) Główne dokonania Wydziału

W ciągu ponad trzydziestotrzyletniej działalności Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu nadał 7 doktoratów *honoris causa* (kard. Henrykowi Gulbinowiczowi, Wielkiemu Kanclerzowi Uczelni – 2 II 1996, kard. Joachimowi Meisnerowi, arcybiskupowi Kolonii – 8 X 1996, arcybiskupowi Joachimowi Degenhardtowi, arcybiskupowi Paderborn – 17 X 1998, dr. Helmutowi Kohlowi, byłemu kanclerzowi Niemiec – 11 I 2000 i kard. Józefowi Ratzingerowi, Prefektowi Kongregacji Nauki Wiary – 27 X 2000, prof. Janowi Kmicie, b. rektorowi Politechniki Wrocławskiej, oraz ks. prof. Janowi Kowalskiemu, prof. PAT w Krakowie – 15 V 2002). W jubileuszowym roku 300-lecia Wydziału Teologicznego we Wrocławiu będą nadane jeszcze dwa doktoraty honorowe: prof. Herbertowi Schambeckowi z Linzu i kard. Angelo Sodano, sekretarzowi stanu Stolicy Apostolskiej.

W swojej dotychczasowej działalności Fakultet przeprowadził 25 przewodów habilitacyjnych (ostatnich 6 – po nowej umowie z dnia 1 lipca 1999 r. – zostało zatwierdzonych przez Centralną Komisję do spraw Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych), kreował 100 doktorów nauk teologicznych, wydał 450 dyplomów licencjackich i ponad 3000 dyplomów magisterskich. Trzeba tu uwydatnić także to, iż spośród dwudziestu pięciu doktorów habilitowanych we Wrocławiu pięciu jest zatrudnionych obecnie na Wydziale Teologii Uniwersytetu A. Mickiewicza w Poznaniu, dwóch pracuje na uczelniach w Czechach (Praga, Ołomuniec) i jeden na Wydziale Teologii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Także kilku doktorów PWT jest zatrudnionych na Wydziale Teologii Uniwersytetu Opolskiego i Uniwersytetu A. Mickiewicza w Poznaniu. Nie można też pominąć faktu, że PWT we Wrocławiu kształci w teologii na studiach podstawowych alumnów Archidiecezji Lwowskiej, tak obrządku rzymskokatolickiego jak i obrządku greckokatolickiego, jak również pojedynczych alumnów z Białorusi i z Moskwy. Także w gronie młodzieży świeckiej są studenci z Ukrainy, z Rosji (głównie z Kazachstanu) i Białorusi.

Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu w ciągu 33 lat swego funkcjonowania poza Uniwersytetem zorganizował 32 razy Wrocławskie Dni Duszpasterskie, sympozjum pastoralne o zasięgu ogólnopolskim, 18 razy Forum Młodych, sympozjum dla alumnów, również o zasięgu ogólnokrajowym, oraz kilkadziesiąt sympozjów i sesji naukowych związanych z ukazującymi się dokumentami papieskimi, a także z 46. Międzynarodowym Kongresem Eucharystycznym i millennium biskupstwa wrocławskiego. Mimo skromnych środków finansowych Fakultet prowadził dość prężną działalność wydawniczą. Wydał 25 tomów „Colloquium Salutis – Wrocławskich Studiów Teologicznych”, 19 numerów „Wrocławskiego Przeglądu Teologicznego”, 11 roczników „Biuletynu PFT we Wrocławiu”. Wiele pozycji książkowych ukazało się nakładem Wydawnictwa Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej, kierowanego przez ks. prof. Jana Krucinę. Od r. 1992 ukazuje się na Fakultecie seria „Rozprawy Naukowe”. Do czerwca 2002 roku ukazało się w tej serii 45 pozycji. Jest także wydawana seria „Sympozja i Sesje Naukowe”, w której dotąd ukazało się 9 książek. Uczelnia wydaje pismo młodzieżowe, kwartalnik „Nasz Fakultet”, zaś alumni Metropolitalnego Wyższego Seminarium Duchownego wydają periodyk: „Vox nostra”

Dobrze układała się współpraca z uczelniami naszego miasta, zwłaszcza z Uniwersytetem i Politechniką. Do tej pory urządziliśmy wspólnie z Instytutem Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego 13 sympozjów z zakresu historii Kościoła na Śląsku oraz dwa sympozja z Akademią Medyczną we Wrocławiu i z Akademią Wychowania Fizycznego we Wrocławiu. Samodzielni pracownicy naukowci PWT są zapraszani do udziału w przewodach doktorskich, habilitacyjnych i profesorskich – w charakterze recenzentów.

3. STARANIA O WŁĄCZENIE PAPIESKIEGO WYDZIAŁU TEOLOGICZNEGO W STRUKTURĘ UNIwersYTETU WROCLAWSKIEGO PO ROKU 1989

W latach dziewięćdziesiątych dwudziestego stulecia, w związku z przemianami społeczno-politycznymi w Europie Środkowo-Wschodniej, powróciła, najpierw we Wrocławiu, a z czasem i w całej Polsce, sprawa wydziałów teologii na uniwersytetach państwowych. W środowisku naukowym Wrocławia zaczęto rozważać potrzebę odbudowy Uniwersytetu jako szkoły głównej, która by łączyła w ramach mniej lub bardziej jednolitej struktury organizacyjnej tradycyjne dyscypliny, jakie kiedyś tworzyły jednolitą uczelnię. W klimacie tych rozważań i dyskusji odżył projekt włączenia w struktury uniwersyteckie Papieskiego Fakultetu Teologicznego⁴. W dyskusjach ujawniły się różne stanowiska, argumenty merytoryczne ścierały się z ukrytymi argumentami personalnymi. Wyraźną intencję włączenia Fakultetu w strukturę Uniwersytetu ujawniła strona kościelna. Dnia 12 marca 1991 r. Zostało wniesione do prof. dr. hab. Wojciecha Wrzesińskiego, ówczesnego rektora Uniwersytetu Wrocławskiego, specjalne pismo w tej sprawie podpisane przez kard. Henryka Gulbinowicza, Arcybiskupa Metropolity Wrocławskiego, Wielkiego Kancelerza Papieskiego Fakultetu Teologicznego we Wrocławiu. Na posiedzeniu Senatu dwukrotnie rozważano sprawę powołania komisji, która by bliżej zajęła się tym problemem. Jednakże nie doszło do pozytywnych decyzji. Przeciwnicy włączenia odwoływali się do racji finansowych i wyrażali obawę, że Wydział Teologii nie dostosuje się do obowiązujących uniwersyteckich norm prawnych. Obawiano się też ideologizacji Uniwersytetu.

W międzyczasie, 1 października 1994 roku powstał w Opolu państwowy Uniwersytet z Wydziałem Teologicznym. Przy jego założeniu pokonano różnego rodzaju przeszkody natury ideologicznej i finansowej. Fakt ten podtrzymał klimat rozważań i dyskusji nad powoływaniem wydziałów teologii na uniwersytetach, zwłaszcza w tych miastach, gdzie były ku temu warunki kadrowe. Oczekiwano jednak na lepszą aurę polityczną, jako że po wyborach parlamentarnych w roku 1993 powstał lewicowy rząd. Sprzyjający czas dla tej sprawy pojawił się znowu po wyborach parlamentarnych we wrześniu 1997 roku, po których rządy w Polsce przejęła koalicja centroprawicowa (AWS i UW). Dyskusje na ten temat rozgorzały już jesienią 1997 roku i rozszerzyły się z miast, w których funkcjonują papieskie wydziały (Poznań, Warszawa, Wrocław), na pozostałe miasta uniwersyteckie, a także na inne seminaryjne ośrodki teologiczne naszego kraju.

---

⁴ Por. W. Wrzesiński, *Wrocławskie środowisko naukowe a problem nauk teologicznych na Uniwersytecie Wrocławskim*, w: 50 lat Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławiu, red. I. Dec i K. Matwijowski, seria „Prace Historyczne” XXII, Wrocław 1997, s. 42.

W środowisku wrocławskim oficjalne rozmowy w tej sprawie podjęto w pierwszych miesiącach roku 1998. Dnia 25 marca tegoż roku zostało wniesione do Rektora i Senatu Uniwersytetu Wrocławskiego ponowne oficjalne pismo Papieskiego Fakultetu Teologicznego we Wrocławiu, podpisane przez kard. Henryka Gulbinowicza, Arcybiskupa Metropolity Wrocławskiego, Wielkiego Kanclerza Papieskiego Fakultetu Teologicznego we Wrocławiu, oraz ks. prof. dr. hab. Ignacego Deca, rektora tegoż Fakultetu. W piśmie został przedłożony wniosek o przywrócenie Wydziału Teologii w Uniwersytecie Wrocławskim, z podaniem racji historycznych i merytorycznych⁵.

Powyższy wniosek był przedmiotem dyskusji Senatu Uniwersytetu w dniu 8 kwietnia 1998 r. W wyniku dyskusji Senat podjął następującą uchwałę: „Po zaznajomieniu się z listem JE ks. Kardynała Henryka Gulbinowicza, Arcybiskupa Metropolity Wrocławskiego i Wielkiego Kanclerza Papieskiego Fakultetu Teologicznego, oraz ks. prof. dra hab. Ignacego Deca, Rektora Papieskiego Fakultetu Teologicznego, z dnia 25 marca 1998 roku, do Rektora i Senatu Uniwersytetu Wrocławskiego, Senat Uniwersytetu Wrocławskiego upoważnia JM Rektora do przeprowadzenia rozmów ze stroną kościelną i Ministrem Edukacji Narodowej w sprawie warunków powołania Wydziału Teologii w oparciu o Papieski Fakultet Teologiczny. Wyniki tych rozmów, po zaopiniowaniu ich przez komisje senackie, będą mogły stanowić podstawę do podjęcia przez Senat stosownej decyzji”⁶

Dnia 30 września 1998 r. Senat Uniwersytetu powołał Komisję do przygotowania wniosku w sprawie utworzenia Wydziału Teologicznego w Uniwersytecie Wrocławskim. W skład Komisji weszli: przewodniczący, jeden z prorektorów i siedmiu przewodniczących merytorycznych komisji senackich. Prace tejże Komisji zakończyły się 24 marca 1999 r. Na posiedzeniu w dniu 31 marca 1999 r. Senat Uniwersytetu Wrocławskiego, po sześciogodzinnej, burzliwej dyskusji podjął następującą uchwałę: „Senat Uniwersytetu Wrocławskiego przyjmuje sprawozdanie Komisji do przygotowania wniosku w sprawie utworzenia Wydziału Teologicznego w Uniwersytecie Wrocławskim i wyraża podziękowanie członkom Komisji, a przede wszystkim jej Przewodniczącemu. Jednocześnie Senat wyraża pogląd, że przygotowane przez Komisję materiały powinny stanowić podstawę dla dalszych prac przygotowawczych Rektora i Senatu nad utworzeniem Wydziału Teologicznego”

W maju 1999 r. miały miejsce wybory nowego rektora i prorektorów Uniwersytetu Wrocławskiego. Jak się okazało, sprawa Wydziału Teologii stała się kartą przetargową w tych wyborach. W rezultacie wybrano kolegium rektorskie, które

⁵ Zob. „Przegląd Uniwersytecki”. Pismo Uniwersytetu Wrocławskiego IV (1998), nr 4 (27), s. 6.

⁶ Zob. tamże, s. 5-6.

w kampanii przedwyborczej negatywnie odnosiło się do sprawy powołania Wydziału Teologii. Nic też dziwnego, że nowy skład rektorski zwlekał z podjęciem sprawy reaktywowania tegoż Wydziału.

Po dwuletnim milczeniu ze strony Uniwersytetu Rada Wydziału Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu na posiedzeniu w dniu 23 marca 2001 roku podjęła uchwałę o potrzebie skierowania listu do Rektora i Senatu Uniwersytetu Wrocławskiego w sprawie rozpoczętych i nie dokończonych prac zmierzających do utworzenia Wydziału Teologicznego na Uniwersytecie Wrocławskim. Wypełniając uchwałę Rady Wydziału, rektor PWT dnia 8 maja 2001 r. skierował do rektora Uniwersytetu Wrocławskiego pismo z zapytaniem o stanowisko w powyższej sprawie obecnego Senatu Uniwersytetu. W liście datowanym 16 listopada 2001 r. rektor Uniwersytetu, prof. Romuald Gelles poinformował rektora PWT, ks. prof. Ignacego Deca: „Uprzejmie Księdza rektora informuję, że Senat Uniwersytetu Wrocławskiego na posiedzeniu w dniu 24 października br., po bardzo długiej dyskusji postanowił nadal kontynuować rozmowy w sprawie utworzenia Wydziału Teologicznego w Uniwersytecie Wrocławskim” Jednakże do oficjalnego podjęcia tej sprawy tak szybko nie doszło, gdyż wczesną wiosną roku 2002 znowu wzmogła się na Uniwersytecie kampania przedwyborcza, związana z wyborem władz rektorskich na kadencję 2002-2005. Sprawę Wydziału Teologii wyłączono z tej kampanii. Dnia 24 kwietnia 2002 r. Kolegium Elektorów wybrało na nowego rektora Uniwersytetu Wrocławskiego prof. dr. hab. Zdzisława Latajkę. Na posiedzeniu Senatu w dniu 22 maja 2002 r. Została podjęta uchwała o woli kontynuowania prac w sprawie powołania w Uniwersytecie Wrocławskim Wydziału Teologicznego. Z pewnością sprawą tą zajmie się w niedalekiej przyszłości nowy rektor i senat Uniwersytetu. Szkoda, że nie udało się rozstrzygnąć definitywnie niniejszej sprawy przed głównymi obchodami jubileuszu trzechsetlecia Uniwersytetu Wrocławskiego, a także jubileuszu trzechsetlecia Wydziału Teologicznego we Wrocławiu.

ZAKOŃCZENIE

Losy teologii akademickiej w powojennej Polsce były burzliwe nie tylko w Krakowie i Warszawie, gdzie w roku 1954 zamknięto wydziały teologiczne na tamtejszych uniwersytetach. Władza komunistyczna usiłowała także ograniczyć do minimum działalność akademicką Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, gdzie funkcjonował Wydział Teologii. Kontrolowano i ograniczano również aktywność Wydziału Teologicznego na powołanej przez PRL Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Nastawienie antyteologiczne dało się odczuć także we Wrocławiu. Pomimo nieprzychylniej politycznej aury, dzięki ludziom Kościoła Wrocław otrzymał w darze od Stolicy Apostolskiej możliwość uprawiania teologii akademickiej

w ramach Papieskiego Wydziału Teologicznego. Przyszłość okaże, jak się potoczą losy teologii w stolicy Dolnego Śląska, czy wróci na Uniwersytet, czy też pozostanie w ramach odrębnej, autonomicznej uczelni teologicznej.

Summary

The above four papers embrace the whole period of 300 years of academic theology in Wrocław. The occasion for their publication is the 300-th anniversary of the Faculty of Theology in Wrocław. The beginnings of the Faculty may be traced to the Leopold's Academy (starting from the year 1702) and this situation was continued up to the end of the Second World War, that is to the 1945: the Faculty was functioning as part of the Wrocław University for 243 years.

The author of the first paper, Fr. Antoni Kiełbasa, describes the first attempts to found a university in the city of Wrocław, then goes to the creation of the Leopold's Academy and to the continuation of this academic institution up to the year of 1811 when it was incorporated to the University of Viadrina in the Frankfurt am Oder and thus a new body – the University of Wrocław – began its existence.

Mieczysław Pater, the author of the second paper, shows the history of the Faculty of the Catholic Theology and the Faculty of the Protestant Theology at the University of Wrocław in period 1811-1918. He portrays some famous theologians of these times and some Noble prize winners from the Catholic Theological Faculty.

In the third article Teresa Kulak describes the Faculty in times of complex historical processes during the years 1918-1945. In those years Germany saw the birth of the Nazi ideology, and the Faculty experienced numerous conflicts from this reason.

The last of this series is the paper of Fr. Ignacy Dec who shows the Wrocław academic theology after the Second World War. First some attempts to reactivate the presence of the theology in the post-war University are described. Later the history of an independent institution – the Pontifical Theological Faculty is exposed, together with the structure and the achievements of the present form of existence of the Faculty. The particulars of different efforts undertaken lately to incorporate the Pontifical Faculty of Theology in the body of the University of Wrocław end the whole presentation.